

**Protestantse
Kerk**

Geloof·Hoop·Liefde

Notitie over classicale indeling

Generale Synode
7 april 2011
AZ 11-14

Inhoud

1	Aanleiding	5
1.1	Onderzoek naar classicale herindeling	5
1.2	Verkleining van synode tot 100 leden en aantal classes geleidelijk terugbrengen tot 50	5
1.3	Correctie van samenstelling synode m.h.o. op verschillen in grootte van classes	5
1.4	Advies GCKO en moderamen	6
1.5	Toezegging moderamen en besluitvorming	6
2	Doel en inhoud van de notitie	7
3	De classicale herindeling van 1990	8
4	Het plaatje anno 1990	9
5	Hetzelfde plaatje anno 2011	11
6	Overwegingen bij een vergelijking tussen 1990 en 2011	14
7	(Nieuwe) knelpunten	16
7.1	Pluriformiteit binnen de synode neemt af bij halvering omvang	16
7.2	Classicale herindeling m.h.o. op evenrediger vertegenwoordiging van grondvlak in synode	16
7.3	Harmonisatie van classicale grenzen met recente burgerlijke gemeentehierindeling	16
7.4	Voorstel in eerste lezing voor halvering omvang classicale vergaderingen	17
8	Conclusies	18
9	Mogelijke oplossingsrichtingen	19
	Ontwikkelingen na herziening kerkorde afwachten	19
	Beperkte classicale herindeling	19
	Uitbreiding van werkingssfeer c.q. wijziging van ord. 4-25-5	19

1 Aanleiding

Tijdens de vergadering van de generale synode op 16 september 2010 over de kerkordevoorstellen in eerste lezing naar aanleiding van de evaluatie van de kerkorde werden enkele amendementen en tegenvoorstellen ingediend die (mede) betrekking hadden op de kerkelijke indeling (ord. 2-20).

1.1 Onderzoek naar classicale herindeling

Het amendement 2-20/2A van okr. Meerburg had betrekking op het voorstel van het generale college voor de kerkorde (GCKO) om geen wijzigingen aan te brengen in de huidige classicale en regio-indeling, in navolging van aanbeveling 2.1 van de commissie evaluatie kerkorde.

Dit ondanks de verschillen qua omvang van de classes die door het college worden erkend.

Vanuit de overweging dat een evenwichtiger verdeling van het aantal gemeenten over de classes wenselijk is met het oog op een betere werkverdeling, stelde okr. Meerburg voor *'nader onderzoek te laten verrichten naar de een classicale indeling die recht doet aan een meer evenredige verdeling op grond van het aantal zielen en gemeenten per classis en daarbij tevens acht te slaan op de verdeling van de classes naar burgerlijke gemeenten'*.

In de toelichting op dit amendement werd verwezen naar het rapport 'Hand aan de ploeg' waarin werd geconstateerd dat er binnen de classicale vergaderingen geen draagvlak bestond voor grotere classes zoals aanvankelijk door de commissie Veerman voorgesteld met het oog op de verbetering van de efficiency van het classicale werk. Nu het GCKO tevens met voorstellen komt voor een taakverzwaring van het breed moderamen van de classicale vergadering, moet deze kwestie volgens de indiener opnieuw worden geagendeerd. Bij een nieuwe indeling kan bovendien de harmonisatie van de grenzen van de gemeenten met die van de burgerlijke gemeenten worden meegenomen. Deze zijn immers door de recente gemeentelijke herindelingen sterk gewijzigd.

1.2 Verkleining van synode tot 100 leden en aantal classes geleidelijk terugbrengen tot 50

Het tegenvoorstel 4-25-2/1A van oud. Van Dijk beoogde o.m. te komen tot een generale synode van 100 afgevaardigden (op basis van 2 afgevaardigden per classis) en het (geleidelijk) terugbrengen van het aantal classes tot 50. Zolang het aantal classes meer dan 50 bedraagt, vaardigen de classes met het minste aantal gemeenten 1 ambtsdrager af, zodanig dat het totaal aantal afgevaardigden nooit meer dan 100 bedraagt. De door het GCKO voorgestelde halvering van de synode is te rigouzeus. Dit tegenvoorstel leidt tot een kleinere generale synode en is tevens een prikkel voor een classicale herindeling, b.v. door het samengaan van (te) kleine classes. Hiervoor is een andere wijziging van ord. 4-25-2 nodig dan die welke wordt voorgesteld door het GCKO.

1.3 Correctie van samenstelling synode m.h.o. op verschillen in grootte van classes

Het tegenvoorstel 4-25-5/1A van okr. Karstens beoogde wijziging van ord. 4-25-5. Dit artikel geeft de kleine synode tot nu toe de mogelijkheid om correcties aan te brengen bij een onevenredige vertegenwoordiging van bepaalde soort gemeenten – protestantse, hervormde, gereformeerde of lutherse – waarbij maximaal 10 classes een extra afgevaardigde naar de synode kunnen zenden vanuit een bepaalde soort gemeente die ondervertegenwoordigd is. Het tegenvoorstel beoogt deze correctie voortaan betrekking te laten hebben op onevenredige vertegenwoordiging naar grootte van de classes.

1.4 Advies GCKO en moderamen

Het GCKO heeft deze voorstellen afgeraden.

De classicale herindeling van 1990 was een enorme klus. We moeten goed weten waaraan we dan beginnen.

De correctiemogelijkheid met het oog op een evenredige vertegenwoordiging ter synode naar bloedgroepen volgens ord. 4-25-5 moeten we, zeker bij een kleinere synode, nu nog niet prijsgeven.

Het moderamen erkende de noodzaak van een evenwichtige samenstelling van de synode. Er zijn nu verschillen. Een nieuwe classicale herindeling is volgens het moderamen echter nu niet gewenst.

Beter lijkt het te gaan werken aan fusie van kleinere classes.

1.5 Toezegging moderamen en besluitvorming

Het moderamen adviseerde de synode om nu een principebesluit te nemen over de halvering van de synode en de kwestie van de onevenredige vertegenwoordiging van classes in de synode nader in kaart te brengen. Het moderamen deed de toezegging in april 2011 bij de synode terug te komen met een notitie over de grootte van de classes in relatie tot een meer evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging van het grondvlak in de synode. Hierbij kunnen de voorstellen van okr. Meerburg en Karstens worden meegenomen. De twee laatstgenoemde voorstellen werden vervolgens ingetrokken. Het tegenvoorstel-Van Dijk werd gehandhaafd en uiteindelijk door de generale synode verworpen.

2 Doel en inhoud van de notitie

Deze notitie geeft een verkenning van de huidige classicale indeling. Aan de orde komen de navolgende zaken:

- De uitgangspunten die ten grondslag lagen aan de classicale herindeling van 1990, die de basis vormt voor de huidige indeling
- De getalsmatige criteria die toen werden gehanteerd en de uiteindelijke verdeling van het aantal classes per kerkprovincie.
- Het huidige plaatje op basis van dezelfde uitgangspunten en criteria
- Een vergelijking tussen het plaatje uit 1990 en het huidige
- Eventueel nieuwe gezichtspunten die in 1990 (nog) niet speelden
- Conclusies
- 3 mogelijke oplossingsrichtingen voor gesignaleerde problemen

3 De classicale herindeling van 1990

De triosynode heeft in oktober 1990 de huidige indeling van gemeenten in classes en kerkprovincies vastgesteld op grond van een rapport de commissie 'classicale herindeling' van de Raad van Deputaten Samen op Weg uit datzelfde jaar. Daarin pleitte deze commissie voor het vaststellen van een gemeenschappelijke en identieke indeling in classes en kerkprovincies in de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken van Nederland, met het doel om de vorming van federatieve classicale vergaderingen snel mogelijk te maken. Het zou het SoW-proces sterk kunnen bevorderen indien dezelfde gemeenten elkaar binnen eenzelfde ressort zouden kunnen ontmoeten. De commissie stelde voor dat beide kerken tot een identieke classicale en regionale herindeling van hun eigen gemeenten zouden besluiten.

Bij de ontwikkeling van een nieuwe indeling heeft de commissie classicale herindeling rekening gehouden met de navolgende factoren:

a. De functie van de classicale vergadering (CV):

De classis is de ontmoetingsplaats van de plaatselijke gemeenten en kerken. Daarvoor moest zij niet te omvangrijk, maar tegelijkertijd groot genoeg zijn om de functies en taken van de CV te kunnen uitvoeren.

Tevens moest rekening worden gehouden met de gewenste grootte van de synode. Het uitgangspunt daarbij was dat elke classicale vergadering in de synode vertegenwoordigd zou zijn.

Eenzijds zou gestreefd moeten naar herkenbaarheid van de nieuwe indeling ten opzichte van de in 1990 bestaande aantallen en samenstelling. Anderzijds leidt de bestaande indeling niet tot de toen breed bepleite evenrediger vertegenwoordiging van het grondvlak in de synode. In 1990 was in sommige gevallen het aantal belijdende leden per classis in de ene provincie 5 maal zo hoog als in de andere, en het aantal predikantsplaatsen 2 maal zo hoog.

Een en ander bracht de commissie tot een afwijzing van een sterke verhoging van het aantal classes.

b. Getalsmatige factoren

Volgens de commissie waren er verschillende kengetallen die konden worden gehanteerd: het aantal predikanten, (wijk)gemeenten, belijdende leden, doopleden of zielen. Elk afzonderlijk getal werd als norm onvoldoende geacht. Uiteindelijk werd gekozen voor een combinatie van het aantal belijdende leden en het aantal vervulbare predikantsplaatsen. Het meetellen van het aantal doopleden was niet wenselijk wegens de grote verschillen per regio van de verhouding tussen het aantal belijdende leden en doopleden. In het aantal predikantsplaatsen wordt ook het aantal (wijk)gemeenten meegenomen. Bovendien ging men er toen vanuit dat alle predikanten zouden worden afgevaardigd naar de classicale vergadering.

c. Sociologische factoren

Rekening zou moeten worden gehouden met de eigenheid in mentaliteit en geestelijke ligging van verschillende gebieden, zoals grootstedelijke gebieden en plattelandsgebieden met veel kleine gemeenten en grotere geografische afstanden. Om aan deze verschillen tegemoet te komen introduceerde de commissie de optie van een zogenaamde dubbelclassis (een classis die veel groter is dan het gemiddelde met een dubbele afvaardiging naar provinciale en landelijke synode) en die van een classis met subclasses.

d. Geografische factoren

Sommige (grote) plaatsen zijn een concentratiepunt in een bepaald gebied. Ook zijn er natuurlijke of staatkundige grenzen die mede van invloed kunnen zijn op de bereikbaarheid van de gemeenten binnen één ressort. Deze zouden moeten worden meegewogen.

e. Apostolaire en diaconale factoren

Tenslotte zou er aandacht moeten zijn voor de relaties die er zijn tussen een bepaalde kerkelijke regio en de samenlevingsverbanden. Met het oog op missionaire en diaconale relaties tussen kerk en samenleving is dit van belang.

4 Het plaatje anno 1990

Weging en onderlinge confrontatie van deze factoren leidden tot de conclusie dat het aantal classes kon worden bepaald op 74. Daaraan lagen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Er moet evenwicht zijn tussen het aantal classes en het aantal gemeenten per classis
- Er bestond al langer consensus voor het aantal van (ongeveer) 74 Nederlands sprekende classes. Uitgaande van het totaal aantal predikantsplaatsen (= {wijk}gemeenten) van 2769 en 2 afgevaardigden per (wijk)gemeente naar de classicale vergadering, leidt dat tot $2 \times 2769 = 5538$ afgevaardigden in totaal, en bij 74 classes tot een gemiddelde van 74 afgevaardigden per classis. E.e.a. leidt tot een omvang van de generale synode van $2 \times 74 = 148$ afgevaardigden.
- Bij afronding van de cijfers voor kleine provincies naar boven en voor grote naar beneden, leidde dit tot het onderstaand overzicht per kerkprovincie (tabel 1)
- De zogenaamde 'tolerantiemarge' van de grootte van de classes onderling ten opzichte van het in 1990 bestaand gemiddelde daalde van 44% – 63% tot 15% – 30%
- Indeling op grond van toenmalige voorstellen voor 60 gemeentelijke samenwerkingsgebieden van burgerlijke gemeenten, werd afgewezen omdat het aantal samenwerkingsgebieden te sterk zou afwijken van de samenstelling van de kerkelijke bevolking in die gebieden. Ook zou dit tot een onaanvaardbare onderlinge tolerantie leiden.

De triosynode besloot conform dit voorstel tot de navolgende indeling per kerkprovincie:

Groningen	5
Drenthe	4
Friesland	7
Overijssel-Flevoland	8
Gelderland	12
Utrecht	6
Noord-Holland	7
Zuid-Holland	16
Zeeland	4
Noord-Brabant - Limburg	5
Generale synode	74

Zie voor nadere specificatie tabel 1 uit rapport classicale herindeling 1990

Tabel 1

		Belijdende leden (01-01-89)				Predikantenplaatsen				Lidmaten		Predikanten				Class. per prov
		NHK	GKN	NH %	GK %	NHK	GKN	NH %	GK %	NHK +GKN	%	NHK+ GKN	%	Gem. %	(1/74)	
08	Gron.	21.993	40.513	2.7	8.8	102	98	5.9	9.3	62.506	4.9	200	7.2	6.1	4.5	5
06	Friesl.	44.924	61.527	5.6	13.3	183	153	10.6	14.4	106.451	8.4	336	12.1	10.2	7.5	7
10	Dr.	33.990	29.610	4.2	6.4	79	58	4.6	5.5	63.600	5.0	137	4.9	5.0	3.7	4
07	Over.- Flevo	114.359	43.130	14.2	9.3	167	97	9.7	9.2	157.489	12.4	264	9.5	10.9	8.1	8
01	Gelder l.	175.952	58.827	21.8	12.7	295	129	17.1	12.2	234.779	10.5	424	15.2	16.9	12.5	12
05	Utr.	70.759	12.444	8.8	7.0	150	70	8.7	6.6	103.203	8.1	220	7.9	8.0	5.9	6
03	N- Holl.	76.967	50.111	9.5	10.8	173	123	10.1	11.6	127.078	10.0	296	10.6	10.3	7.6	7
02	Z-Holl.	194.152	110.715	24.0	24.0	383	237	22.3	22.4	304.867	24.0	620	22.3	23.1	17.1	16
04	Zld	33.182	15.243	4.1	3.3	89	38	5.2	3.4	48.425	3.8	127	4.6	4.2	3.1	4
09	NBL	41.442	20.231	5.1	4.4	100	57	5.8	5.4	61.673	4.9	157	5.7	5.3	3.9	5
	Nederl and	807.720	462.351	100	100	1721	1000	100	100	127007	100	2781	100	100		74
	(01+0 3)													11.1	8.2	(8)

Dit plaatje werd in de periode 1990 tot 2004 door de provinciale ambtelijke vergaderingen van beide kerken verder uitgewerkt tot een classicale herindeling binnen de eigen regio. In sommige regio's, waar het verschil tussen de bestaande en de nieuwe indeling nogal groot was, werd gebruik gemaakt van het fenomeen subclassis.

De classicale herindeling van 1990 had het gewenste gevolg: een groot aantal classicale vergaderingen besloot tot een federatieve samenwerking.

De vorming van de protestantse classes in de periode 2004 tot 2009 werd op basis van deze indeling tot een goed einde gebracht. Gedurende deze laatste periode hebben het moderamen van de generale synode geen signalen bereikt dat de huidige indeling niet meer zou voldoen.

5 Hetzelfde plaatje anno 2011

Sinds 1990 is er veel veranderd in onze kerk. De omvang van de Protestantse Kerk in Nederland is sterk teruggelopen.

Ter illustratie: volgens tabel 1 van deze notitie was in 1990 het totaal aantal lidmaten van NHK en GKN (exclusief ELK) 1.270.071. Volgens de Statische Nieuwsbrief 2010 (tabel 3a) bedroeg in 2010 het totaal aantal belijdende leden van de kerk (inclusief de lutheranen) 855.931. Volgens tabel 1 van deze notitie waren er in de NHK en de GKN (exclusief ELK) 2769 predikantsplaatsen. In 2010 zijn dat er, inclusief de lutheranen, in de PKN nog 2067 (tabel 9 van Statistische Nieuwsbrief 2010). Dat betekent ruwweg een krimp van 30% van het ledental en het aantal predikantsplaatsen in 20 jaar tijd. (Overigens moet worden opgemerkt dat in dit getal het aantal belijdende leden dat de Protestantse Kerk heeft verloren aan de Hersteld Hervormde Kerk is inbegrepen. Voor het vraagstuk van de classicale indeling maakt dit element geen verschil.)

Ook het aantal gemeenten is ten opzichte van 1990 sterk verminderd. Verreweg de belangrijkste oorzaak is daarvoor gelegen in de vereniging van plaatselijke gemeenten tot protestantse gemeenten, die door het ontstaan van de Protestantse Kerk op 1 mei 2004 mogelijk werd. In 2010 zijn er 583 protestantse gemeenten, die voor het overgrote deel ontstaan zijn door vereniging van een hervormde gemeente met een gereformeerde kerk en in enkele gevallen (ook) met een evangelisch-lutherse gemeente, zodat het totaal aantal gemeenten grofweg met eenzelfde aantal is teruggelopen (zie tabel 12 van de Statische Nieuwsbrief 2010). Per regio en per classis is het aantal protestantse gemeenten weer sterk verschillend, afhankelijk van de aanwezige modaliteit.

Daarnaast werd een veel kleiner aantal gemeenten samengevoegd met andere naburige gemeenten omdat ze te klein waren geworden om zelfstandig te blijven voortbestaan.

Als we de huidige stand van zaken volgens dezelfde criteria (aantal belijdende leden en predikanten) in beeld brengen, niet alleen per regio maar ook per classis, ontstaat het volgende beeld:

Tabel 2

Classes	Bel. leden	%	Predikanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pred)	% x 74	Huidig aantal cl. per regio
Assen	12.510		28,40				
Emmen	10.897		24,65				
Groningen	7.629		20,73				
Hoogeveen	10.032		23,15				
Meppel	9.272		21,68				
Noord-Oost-Groningen	6.295		12,63				
Oost-Groningen	7.649		24,76				
Westerkwartier	7.883		19,53				
Winsum	7.478		19,43				
Groningen-Drenthe	79.745	9,5	194,96	9,8	9,65	7,1	9
Buitenpost	13.543		32,49				
Dokkum	12.065		31,23				
Drachten	11.230		24,49				
Franeker	10.179		30,53				
Heerenveen	9.945		28,13				
Leeuwarden	8.758		23,74				
Sneek	10.316		29,57				
Friesland	76.025	9,0	200,18	10,0	9,5	7	7
Almelo	21.774		32,60				
Deventer	15.831		25,48				
Enschede	12.010		22,50				

Flevoland	13.899		33,65				
Hardenberg	10.869		17,20				
Kampen	19.365		37,92				
Ommen	13.707		24,00				
Zwolle	14.502		27,13				
Overijssel-Flevoland	121.957	14,5	220,48	11,0	12,75	9,4	8
Apeldoorn	15.764		29,75				
Arnhem	9.567		21,95				
Bommel	8.560		29,72				
Doetinchem	14.172		26,03				
Ede	15.887		37,52				
Harderwijk	20.551		35,97				
Hatterm	13.695		31,87				
Nijkerk	18.625		44,30				
Nijmegen	6.783		19,99				
Tiel	6.012		21,34				
Winterswijk	14.900		20,77				
Zutphen	12.506		21,40				
Gelderland	157.022	18,7	340,61	17,1	18,2	13,5	12
Amersfoort	14.044		32,16				
Breukelen	7.303		26,27				
Doorn	14.890		34,62				
Utrecht	11.242		27,83				
Woerden	10.735		26,90				
Zeist	10.182		26,38				
Utrecht	68.396	8,1	174,16	8,7	8,4	6,2	6
Alkmaar	10.521		32,19				
Amsterdam	10.871		34,78				
Edam-Zaandam	8.008		24,09				
Haarlem	9.743		30,10				
Hilversum	12.179		31,00				
Hoofddorp	7.537		17,08				
Hoorn-Enkhuizen	5.321		16,93				
Noord-Holland	64.180	7,6	186,17	9,3	8,45	6,2	7
Classes- vervolg	Bel. leden	%	Predikanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pred)	% x 74	Huidig aantal cl. per regio
Alblasserdam	14.784		36,75				
Alphen aan de Rijn	13.241		32,41				
Barendrecht	12.639		35,71				
Brielle	11.582		29,19				
Delft	17.068		40,70				
Dordrecht	15.384		32,66				
Gorinchem	11.186		36,15				
Gouda	15.669		39,50				
's-Gravenhage – 1	6.269		22,55				
's-Gravenhage – 2	9.160		15,90				
Katwijk	18.599		38,57				
Leiden	9.769		23,13				
Rotterdam – 1	12.316		49,10				
Rotterdam – 2	4.961		Zie R1 (= R 1+2)				
Schiedam	9.610		14,50				
Zoetermeer	14.646		31,27				
Zuid-Holland	196.883	23,7	478,09	24,0	23,85	17,6	16
Goes	8.974		26,00				
Walcheren	11.948		26,90				

Zeeuws-Vlaanderen	5.103		12,65				
Zierikzee	6.136		19,42				
Zeeland	32.161	3,8	84,97	4,3	4,05	3,0	4
's-Hertogenbosch	6.019		14,33				
Heusden-Almkerk	13.562		35,15				
Limburg	4.299		12,10				
Peel en-Kempenland	7.505		21,82				
West-Brabant	11.097		31,25				
Noord-Brabant Limburg	42.482	5,1	114,65	5,8	5,45	4,0	5
NEDERLAND	838.751	100	1.994,31	100	100	74	74

Voor een uitgebreidere tabel, waarin ook is weergegeven het aantal gemeenten per classes, het aantal doopleden en de gemiddelde percentages van het aantal belijdende leden + doopleden en het aantal predikanten, zie tabel 2A in bijlage 1.

Bij de cijfers van tabel 2 kan het volgende worden opgemerkt:

- Het gemiddeld aantal belijdende leden per classis bedraagt 11.334.
De gemiddelde predikantsbezetting per classis bedraagt 26,95.
- Onderlinge vergelijking van de omvang van de classes laat zien dat de kleinste classis (Limburg) 45% van het gemiddeld aantal belijdende leden telt. De grootste classis (Harderwijk) heeft 181% van het gemiddeld aantal leden.
- Indien wij de in 1990 acceptabel geachte tolerantie marge van 15% tot 30% toepassen op het aantal belijdende leden per classis anno 2011, ontstaat het volgende beeld.
26 classes hebben minder dan $85\% \times 11.334 = 9.634$ belijdende leden.
15 classes hebben minder dan $70\% \times 11.334 = 7.933$ belijdende leden. Deze komen voor in Groningen-Drenthe (5), Gelderland (2), Utrecht (1), Noord-Holland (1), Zuid-Holland (2), Zeeland (2) en Noord-Brabant/Limburg (3).
23 classes hebben meer dan $115\% \times 11.334 = 13.034$ belijdende leden.
15 classes hebben meer dan $130\% \times 11.334 = 14.734$ belijdende leden. Deze laatste zijn te vinden in Overijssel-Flevoland (3), Gelderland (5), Utrecht (1), Zuid-Holland (6),
- Een vergelijking tussen het aantal huidige classes per regio en het aantal classes waarop elke regio in 2011 op grond van dezelfde uitgangspunten als in 1990 gemiddeld recht zou hebben, leidt tot het navolgende beeld:

Tabel 3

Regio	Huidig aantal classes	Gefingeerd aantal classes in 2011	Verskil 2011 t.o.v. 1990
Groningen-Drenthe	9	7,1	- 1,9
Friesland	7	7	+ 0,0
Overijssel-Flevoland	8	9,4	+ 1,4
Gelderland	12	13,5	+ 1,5
Utrecht	6	6,2	+ 0,2
Noord-Holland	7	6,2	- 0,8
Zuid-Holland	16	17,6	+ 1,6
Zeeland	4	3	- 1,0
Noord-Brabant / Limburg	5	4	- 1,0

6 Overwegingen bij een vergelijking tussen 1990 en 2011

1. In de eerste plaats moet de vraag worden beantwoord of het de in 1990 gehanteerde criteria voor het maken van een classicale indeling ook in 2011 nog kunnen worden gehanteerd. In 1990 is gekozen voor een gewogen gemiddelde tussen het aantal belijdende leden en predikantsplaatsen. De vraag kan worden gesteld of we in 2011 naast het aantal belijdende leden ook het aantal doopleden moeten meenemen. Samen vormen zij immers de leden van de Protestantse Kerk in Nederland. In tabel 2a van bijlage 1 is in de kolommen 4 en 5 het aantal doopleden vermeld en in kolom 6 het aantal belijdende leden en doopleden in totaal. In kolom 10 wordt met het getal tussen kromme haken het gemiddelde percentage van het totaal aantal leden en de predikantsbezetting weergegeven. In deze kolom 10 zien we dan dat de gemiddelde percentages ten opzichte van het eerste getal in 7 van de 9 regio's iets lager uitvallen t.o.v. het gemiddelde percentage van belijdende leden en predikantsbezetting. Alleen in Zuid Holland en Zeeland komt het percentage (iets) hoger uit. In de onderlinge verhouding tussen de regio's verandert er echter weinig.
Het uitgangspunt uit 1990 van het aantal belijdende leden kan in de vergelijking met 2011 dus zonder bezwaar worden gehandhaafd.
2. De predikantsbezetting staat in een zeker verband met het aantal (wijk)gemeenten. Maar er zijn in 2011 veel meer gemeenten zonder predikant dan in 1990. Het aantal gemeenten per classis of regio is een factor om mee rekening te houden. Dat getal zegt namelijk iets over de verschillende soorten gemeenten (protestants, hervormd, gereformeerd en evangelisch-luthers) die er in een ressort zijn. Anderzijds is dit getal sterk in beweging omdat er ook in de toekomst gemeenten zijn die zich verenigen of worden samengevoegd.
In tabel 2a van bijlage 1 is in kolom 1 het aantal gemeenten per classis en regio weergegeven. Indien wij deze factor mee laten wegen met totaal aantal leden en predikanten, ontstaat het beeld dat is weergegeven in kolom 11 tussen rechte haken. We zien dan het aantal zetels waarop een regio recht zou hebben t.o.v. het eerste getal in deze kolom met minimaal 0,1 en maximaal met 0,6 toenemen in Groningen-Drenthe, Friesland, Zeeland en Noord-Brabant-Limburg, terwijl het aantal met 0,1 tot 1,0 afneemt in Overijssel-Flevoland, Gelderland, Noord- Holland, Zuid-Holland. Meewegen van de factor gemeenten nuanceert het beeld in tabel 3 enigszins maar leidt niet tot grote verschillen in de onderlinge getalsverhouding tussen de regio's.
3. De verschillen in omvang van de classes zijn in 2011 weer groter geworden dan in 1990 het geval was en aanvaardbaar werd gevonden. Indien de 26 (of 15) classes met een omvang onder het minimum van de tolerantie marge van -15% (respectievelijk -30%) zouden worden samengevoegd, zou het aantal classes substantieel kunnen worden verminderd. Wellicht is het mogelijk om de kleinste classes samen te voegen.
Het aantal classes dat 15% of 30% boven het maximum van de tolerantie marge scoort bedraagt 23 respectievelijk 15. Indien hierop een correctie zou worden toegepast, zou het aantal classes weer toenemen. Hiervoor is de medewerking van de naburige classes vereist. Wellicht is het mogelijk om de grootste classes te splitsen.

Overigens moet hierbij worden bedacht dat de huidige krimp van de kerk nog niet tot staan is gekomen. Dit gegeven levert een grotere urgentie op voor het opheffen van de kleinste classes dan voor het verkleinen van de grootste classes.
4. Uit de tabellen 2 en 3 kan worden afgeleid dat in getalsmatige zin de regio's Groningen-Drenthe (met 1,9 zetel) en in mindere mate Zeeland (1) en Noord-Brabant/Limburg (1) en Noord-Holland zijn oververtegenwoordigd in de generale synode, terwijl Overijssel (1,4), Zuid-Holland (1,6) en Gelderland (1,5,) zijn ondervertegenwoordigd. De verschillen in de andere regio's tussen de cijfers van 1990 en 2011 bedragen minder dan een 0,5%. Een beperkte herindeling binnen de hier genoemde regio's, waarbij de onderlinge verschillen zoveel mogelijk worden genivelleerd, lijkt op zichzelf denkbaar en uitvoerbaar.

7 (Nieuwe) knelpunten

7.1 Pluriformiteit binnen de synode neemt af bij halvering omvang

In het kader van de evaluatie van de kerkorde heeft de synode in eerste lezing besloten tot een halvering van de omvang van de generale synode. Op papier heeft dit geen gevolgen voor de huidige vertegenwoordiging van de classes in de synode. Elke classis behoudt immers 1 afgevaardigde. Zoals okr. Karstens met zijn tegenvoorstel in de synodevergadering van 16-09-2010 heeft duidelijk gemaakt, kan dit wel gevolgen hebben voor de vertegenwoordiging van de verschillende modaliteiten, soorten gemeenten en het percentage man-vrouw in de synode. Met 2 afgevaardigden per classis konden deze verschillen binnen de classis tot uitdrukking worden gebracht. Dit probleem lijkt echter niet oplosbaar via een herindeling op basis van getallen.

Beter lijkt het om te denken aan het creëren een correctiemogelijkheid voor de kleine synode bij een onevenredige vertegenwoordiging van aantallen, modaliteiten, soorten gemeenten en vrouwen, naar analogie van ord. 4-25-5. Het tegenvoorstel-Karstens ging in die richting, maar verving alleen onevenredigheid in 'bloedgroepen' door getalsmatige onevenredigheid. Met een ruimer geformuleerde ord. 4-25-5 zou tevens tegemoet kunnen worden gekomen aan het advies van GCKO naar aanleiding van het voorstel-Karstens om de correctiemogelijkheid met het oog op de vertegenwoordiging van de 'bloedgroepen' niet nu al te laten vervallen.

Het voorstel-Van Dijk raakte ook aan deze problematiek. Oud. Van Dijk vond het nu te vroeg voor het structureel terugbrengen van het aantal afgevaardigden tot één per classis, al wilde ook hij naar een kleinere synode van maximaal 100 leden en het geleidelijk terugbrengen van het aantal classes van 75 naar 50 door middel van doen samengaan van kleinere classes

7.2 Classicale herindeling m.h.o. op evenrediger vertegenwoordiging van grondvlak in synode

Okr. Meerburg pleitte voor een grondige classicale herindeling. Hij veronderstelde dat het met de evenredige vertegenwoordiging van de classes in de synode niet goed gesteld was. Uit deze notitie blijkt inderdaad dat er in 2011 grote verschillen zijn. Eenderde van het aantal classes is meer dan 15% kleiner of groter dan de gemiddelde classis, een vijfde is 30 % kleiner of groter dan gemiddeld. Op zichzelf zou dit een grondige herindeling kunnen rechtvaardigen.

Per regio zou kunnen worden gezien welke mogelijkheden er zijn om kleine aangrenzende classes samen te voegen. Op papier zou dit in Groningen-Drenthe, Utrecht, Noord-Holland, delen van Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant-Limburg mogelijk kunnen zijn.

In de praktijk zullen praktische argumenten daar weer tegen pleiten, zoals de grotere afstanden, onoverkomelijke natuurlijke grenzen en (kerk)sociologische verschillen. Ook kan tegenstand worden verwacht bij die classicale vergaderingen die pas sinds 2009 zijn samengevoegd en nog maar net bezig zijn hun eigen identiteit te verkennen. In mindere mate geldt dat ook voor de classicale vergaderingen die in 2004 zijn samengegaan. Nu men aan elkaar is gewend, is men ook in deze classes volop bezig om beleid te ontwikkelen.

Zoals we in 7.1. zagen pleitte oud. Van Dijk in feite voor een beperkte herindeling van de 25 kleinste classes.

7.3 Harmonisatie van classicale grenzen met recente burgerlijke gemeenteherindeling

Okr. Meerburg pleitte ook voor een harmonisatie van de classicale grenzen met de nieuwe grenzen van de gemeenten na de recente gemeenteherindeling.

Op het eerste gezicht valt er wat voor te zeggen. Indien kerkelijke grenzen en burgerlijke grenzen zouden samenvallen, zouden de contacten met de burgerlijke overheden en instanties worden vergemakkelijkt. Ook bestaat er veel onduidelijkheid over de kerkelijke grenzen, die vaak bepaald

zijn door factoren uit een (ver) verleden. Dit geeft in de praktijk veel irritatie en onbegrip bij kerkleden, die tegen hun zin worden geregistreerd in een andere kerkelijke gemeente dan de burgerlijke gemeente waartoe zij behoren. Verder bemoeilijken de kerkelijke grenzen de opbouw van kerkelijk leven in nieuwbouwggebieden in grote steden.

In de praktijk kleven hieraan veel bezwaren.

Allereerst moet worden bedacht dat er geen sprake is van classicale grenzen die door de generale synode kunnen worden gewijzigd. De grenzen van een classis worden bepaald door de grenzen van de gemeenten die aan de rand van het ressort gelegen zijn. Grenzen van een classis veranderen als de grenzen van de randgemeenten worden gewijzigd. Wijziging van gemeentegrenzen is een bevoegdheid van de classicale vergadering, waarbij overleg met de betrokken gemeenten noodzakelijk is.

Harmonisatie van de gemeentegrenzen met die van de burgerlijke gemeenten zal in veel gevallen niet wenselijk en dus onhaalbaar zijn. Per 1 januari 2011 telt Nederland 421 burgerlijke gemeenten. In de komende jaren zal dit aantal nog verder afnemen. De Protestantse kerk telde volgens de Statische Jaarbrief 2010 per 1 januari 2010 1716 gemeenten, waarvan ruim tweederde niet is verenigd en dus geheel of gedeeltelijk op elkaars grondgebied liggen (719 hervormde gemeenten, 368 gereformeerde kerken en 45 evangelisch-lutherse gemeenten). Uit deze cijfers blijkt dat er meerdere kerkelijke gemeenten op het grondgebied van een burgerlijke gemeente liggen, zeker in regio's met veel kleine kerkdorpen zoals Groningen, Friesland, Noord-Holland en Zeeland.

De vorming van protestantse gemeenten heeft in veel gevallen overigens hier en daar bijgedragen tot aanpassingen van kerkelijke grenzen aan nieuwe burgerlijke grenzen of situaties. Maar dat ging vaak niet zonder slag of stoot tussen de betrokken gemeenten.

7.4 Voorstel in eerste lezing voor halvering omvang classicale vergaderingen

In september 2010 besloot de generale synode in eerste lezing tot wijziging van de omvang van de classicale vergadering door het aantal afgevaardigden per (wijk)gemeente terug te brengen tot één ambtsdrager. Indien de classis echter uit minder dan 16 (wijk)gemeenten bestaat blijft het aantal afgevaardigden op twee per (wijk)gemeenten, aldus het voorstel. Uit tabel 2a blijkt dat dit gaat gelden voor 4 classes, t.w. Winterswijk, Schiedam, Zeeuws-Vlaanderen en Limburg. Minimaal, want het aantal (wijk)gemeenten per classes zal in de toekomst nog verder afnemen door vereniging van gemeenten en opheffing van wijkgemeenten. (9 andere classes hebben 16 tot 20 (wijk)gemeenten.) Deze beperkende regel wordt gezien als een prikkel voor kleinere classes om samenwerking met ander classes te zoeken.

Uit een en ander blijkt opnieuw dat één criterium op zich niet maatgevend kan zijn voor het komen tot een alleszins aanvaardbare classicale indeling.

8 Conclusies

1. Er is op dit moment geen reden om het aantal zetels in de generale synode van 74 te wijzigen. De generale synode wees in de zitting van september 2010 het tegenvoorstel van oud. Van Dijk om het aantal zetels te bepalen op 50 (met in principe 2 afgevaardigden per classis), af.
2. De omvang van de classes, gerekend naar belijdende leden, verschilt sterk. Ten opzichte van de marges die in 1990 aanvaardbaar werden geacht (15-30% kleiner of groter) zijn de getalsmatige verschillen toegenomen. Eenderde deel van het aantal classes is meer dan 15% kleiner dan de gemiddelde omvang; eenderde deel is groter dan de gemiddelde classis. Eenvijfde deel is 30 % kleiner respectievelijk groter dan gemiddeld.
3. Uitgaande van het gemiddelde percentage belijdende leden en predikantsformatie (van tabel 2 en 3) van de 74 in de generale synode beschikbare zetels, is de regio Groningen-Drenthe overbedeeld met 1,9 zetels en de regio's Zeeland en Noord-Brabant – Limburg, elk met 1 zetel. Overijssel-Flevoland is ondervertegenwoordigd in de synode met 1,4 zetel, Gelderland met 1,5 zetel en Zuid-Holland met 1,7 zetel. De verschillen in de andere regio's zijn kleiner dan 0,5 zetel meer of minder en verwaarloosbaar.
4. Een grondige en structurele classicale herindeling is gezien de cijfers niet noodzakelijk en, gezien de te verwachten zwaarte en complexiteit van een dergelijke operatie, op dit moment bestuurlijk ook niet gewenst.

9 Mogelijke oplossingsrichtingen

Het moderamen heeft op grond van bovenstaande overwogen of en zo ja welke maatregelen nu wenselijk zijn. Daarbij is de principiële vraag aan de orde gekomen hoeveel waarde moet worden gehecht aan evenredige vertegenwoordiging op basis van het getal. Het kerkelijk leven verschilt nu eenmaal sterk per regio. Dit komt ook tot uitdrukking in de samenstelling van de gemeenten en de ledenaantallen per regio. In de generale synode moet deze variatie in kerkelijk leven tot uitdrukking kunnen komen. Anderzijds is het redelijk om veel grotere classes meer invloed te geven in de generale synode. Bovendien speelt op de achtergrond de kwestie van de bestuurbaarheid van (te) kleine classes een rol.

Het moderamen vindt het van belang in de aprilsynode hierover de mening van de leden van de generale synode te peilen door middel van een **oriënterende bespreking**. De uitkomst daarvan zou kunnen worden betrokken bij de behandeling van de voorstellen tot wijziging van de kerkorde in tweede lezing in het kader van de evaluatie van de kerkorde in september 2011.

Om deze bespreking richting te geven legt het moderamen aan de generale synode **drie mogelijke opties voor**:

Ontwikkelingen na herziening kerkorde afwachten

De synode zou kunnen besluiten om voorlopig geen wijzigingen aan te brengen in het afvaardigingssysteem – 1 afgevaardigde per classicale vergadering (volgens het voorstel in eerste lezing) – noch aan de huidige indeling. De gevolgen van de verkleining van de generale synode zouden eerst kunnen worden afgewacht. Dat geldt ook voor de gevolgen van de halvering van de omvang van de classicale vergadering. Het is denkbaar dat de nieuwe bepaling dat classes met minder dan 16 (wijk)gemeenten twee afgevaardigden naar de classicale vergadering moeten zenden, samenvoeging van te kleine classes tot gevolg heeft. Over 5 jaar zou kunnen worden gezien of aanvullende maatregelen nodig zijn.

Beperkte classicale herindeling

Op grond van bovenstaande verkenning lijkt een beperkte indeling binnen de in 8.3. genoemde regio's op zich gewenst en ook wel mogelijk. De generale synode zou kunnen besluiten om de aan de classes in de regio's Groningen-Drenthe, Zeeland en Noord-Brabant – Limburg te vragen om te komen tot een vermindering van het aantal classes. Aan de regio's Gelderland en Zuid-Holland zou kunnen worden gevraagd om tot een vermeerdering van het aantal classes te komen, waarbij de vermindering in de eerstgenoemde regio's ten goede komt aan de laatstgenoemde. Aan genoemde regio's zou ook kunnen worden gevraagd om waar mogelijk rekening te houden met de burgerlijke grenzen anno 2011. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met mogelijke onoverkomelijke bezwaren tegen dit voorstel in de zuidelijke regio's vanwege de problematiek van natuurlijke grenzen en uitgestrektheid van de regio, alsmede met de algemene bezwaren als genoemd in punt 7.2.

Uitbreiding van werkingssfeer c.q. wijziging van ord. 4-25-5

Gezien de discussie in de generale synode over ord. 4-25-5 in september 2010, zou de generale synode kunnen besluiten om ord. 4-25-5 zodanig te wijzigen dat daaronder niet alleen het aspect van de 'bloedgroepen' maar ook die van de getalsmatige evenredige vertegenwoordiging komt te vallen. Hierdoor kan worden bereikt dat de grootste classes een extra afgevaardigde naar de generale synode mogen zenden. Met een aldus gewijzigde bepaling kan de kleine synode op deze terreinen correcties aanbrengen in de samenstelling van de generale synode, ook indien de beperkte herindeling als voorgesteld in 8.4. – indien daartoe door de generale synode zou worden besloten - nog enige tijd in beslag zal nemen.

Hiervoor moet dan wel een voorstel in eerste lezing van ord. 4-25-5 door de generale synode worden vastgesteld, waarna de gebruikelijke route van consideratie door de classicale

vergaderingen en een vaststelling in tweede lezing vereist is. Een dergelijk voorstel in eerste lezing zou in de vergadering van september 2011 kunnen worden vastgesteld en meegenomen in het consideratietraject van het tweede deel van de wijzigingen betreffende de evaluatie van de kerkorde die in april worden behandeld.

Utrecht, 4 april 2011

Het moderamen van de generale synode

Bijlage 1: Tabel 2a met meer gegevens dan in tabel 2

Classes	1 ¹	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	(Wijk)- gem	%	Bel. leden	%	Doopleden	Totaal leden	%	Predi- kanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pred) [tot+pr+wg]	% x 74	Huidig aantal cl. per regio
Assen	26		12.510		10.741	23.251		28,40				
Emmen	27		10.897		9.444	20.341		24,65				
Groningen	20		7.629		12.297	19.926		20,73				
Hoogeveen	20		10.032		9.167	19.199		23,15				
Meppel	25		9.272		9.981	19.253		21,68				
Noordoost-Groningen	27		6.295		4.465	10.760		12,63				
Oost-Groningen	34		7.649		6.012	13.661		24,76				
Westerkwartier	32		7.883		6.827	14.710		19,53				
Winsum	35		7.478		5.573	13.051		19,43				
Groningen-Drenthe	246	12	79.745	9,5	74.507	154.152	8,8	194,96	9,8	9,65 (9,3) [10,2]	7,1 (6,9) [7,5]	9
Buitenpost	38		13.543		11.614	25.157		32,49				
Dokkum	47		12.065		11.066	23.131		31,23				
Drachten	27		11.230		8.808	20.038		24,49				
Franeker	51		10.179		10.108	20.287		30,53				
Heerenveen	27		9.945		9.546	19.491		28,13				
Leeuwarden	30		8.758		8.210	16.968		23,74				
Sneek	33		10.316		10.561	20.877		29,57				
Friesland	253	12	76.025	9,0	69.911	145.136	8,3	200,18	10,0	9,5 (9,15) [10,1]	7 (6,8) [7,5]	7
Almelo	34		21.774		17.398	39.172		32,60				
Deventer	21		15.831		12.466	28.297		25,48				
Enschede	22		12.010		11.485	23.495		22,50				
Flevoland	28		13.899		14.040	27.939		33,65				
Hardenberg	18		10.869		8.156	19.025		17,20				
Kampen	43		19.365		15.874	32.239		37,92				
Ommen	17		13.707		10.763	24.470		24,00				
Zwolle	23		14.502		7.033	21.535		27,13				
Overijssel-Flevoland	206	10	121.957	14,5	105.864	227.821	13,0	220,48	11,0	12,75 (12) [11,3]	9,4 (8,9) [8,4]	8
Apeldoorn	25		15.764		14.815	30.579		29,75				

¹ Zie voor toelichting op de gegevens per kolom: pagina 3 onder de tabel.

	19	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	(Wijk)- gem	%	Bel. leden	%	Doopleden	Totaal	%	Predi- kanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pr+wg) [tot+pr+wg]	% x 74	Huidig aantal cl. per regio
Arnhem			9.567		7.965	17.532		21,95				
Bommel	37		8.560		16.027	24.587		29,72				
Doetinchem	23		14.172		8.856	23.028		26,03				
Ede	30		15.887		19.949	35.836		37,52				
Harderwijk	35		20.551		24.106	44.657		35,97				
Hattem	31		13.695		16.935	30.630		31,87				
Nijkerk	38		18.625		28.272	46.897		44,30				
Classes- vervolg	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	(Wijk)- gem	%	Bel. leden	%	Doopleden	Totaal	%	Predi- kanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pr+wg) [tot+pr+wg]	% x 74	Huidig aantal cl. per regio
Nijmegen	27		6.783		9.327	16.110		19,99				
Tiel	26		6.012		11.405	17.417		21,34				
Winterswijk	8		14.900		8.789	23.689		20,77				
Zutphen	22		12.506		7.687	20.193		21,40				
Gelderland	321	15	157.022	18,7	174.133	331.155	18,9	340,61	17,1	18,2 (18) [17,0]	13,5 (13,3) [12,6]	12
Amersfoort	32		14.044		13.021	27.065		32,16				
Breukelen	26		7.303		7.494	14.797		26,27				
Doom	31		14.890		19.598	34.488		34,62				
Utrecht	25		11.242		20.136	31.378		27,83				
Woerden	28		10.735		13.552	24.287		26,90				
Zeist	28		10.182		8.814	18.996		26,38				
Utrecht	170	8	68.396	8,1	82.615	151.011	8,6	174,16	8,7	8,4 (8,65) [8,4]	6,2 (6,4) [6,2]	6
Alkmaar	32		10.521		8.265	18.786		32,19				
Amsterdam	30		10.871		19.936	30.807		34,78				
Edam-Zaandam	29		8.008		6.498	14.506		24,09				
Haarlem	21		9.743		7.606	17.349		30,10				
Hilversum	28		12.179		10.021	22.200		31,00				
Hoofddorp	16		7.537		6.845	14.382		17,08				
Hoorn-Enkhuizen	21		5.321		4.649	9.970		16,93				
Noord-Holland	177	8	64.180	7,6	63.820	128.000	7,3	186,17	9,3	8,45 (8,3) [8,2]	6,2 (6,1) [6,1]	7
Alblasserdam	41		14.784		22.732	35.516		36,75				
Alphen aan de Rijn	43		13.241		13.493	26.734		32,41				
Barendrecht	35		12.639		20.876	33.515		35,71				
Brielle	39		11.582		17.519	29.101		29,19				

Delft	34		17.068		17.925	34.993	40,70						
Dordrecht	39		15.384		17.585	32.969	32,66						
Gorinchem	41		11.186		16.970	28.156	36,15						
Gouda	48		15.669		19.660	35.329	39,50						
's-Gravenhage – 1	20		6.269		8.538	14.807	22,55						
's-Gravenhage – 2	19		9.160		8.412	17.572	15,90						
Katwijk	35		18.599		25.512	44.111	38,57						
Leiden	19		9.769		11.677	21.446	23,13						
Rotterdam - 1	33		12.316		17.209	29.525	49,10						
Rotterdam - 2	16		4.961		5.245	10.206							
Schiedam	13		9.610		9.844	19.454	14,50						
Zoetermeer	32		14.646		17.031	31.677	31,27						
Zuid-Holland	507	24	196.883	23,7	250.228	447.111	478,09	24,0	23,85	(24,85)	17,6 (18,4)	[18,2]	16
Classes- vervolg	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Huidig aantal ci. per regio
		%	Bel. leden	%	Doopleden	Totaal leden	%	Predikanten	%	Gemid. % Bel+pred (tot+pred) [tot+pr+wg]	1/74	Huidig aantal ci. per regio	
Goes	36		8.974		11.937	20.911		26,00					
Walcheren	29		11.948		9.793	21.241		26,90					
Zeeuws-Vlaanderen	13		5.103		6.839	11.942		12,65					
Zierikzee	32		6.136		8.270	14.406		19,42					
Zeeland	110	5	32.161	3,8	36.839	69.000	3,9	84,97	4,3	4,05 (4,1)	[4,4]	3,0 (3,0)	[3,2]
's-Hertogenbosch	20		6.019		8.977	14.996		14,33					
Heusden-Almkerk	42		13.562		15.102	28.664		35,15					
Limburg	13		4.299		5.947	10.246		12,10					
Peel en-Kempenland	24		7.505		8.673	16.178		21,82					
West-Brabant	35		11.097		15.457	26.554		31,25					
Noord-Brabant Limburg	134	6	42.482	5,1	54.156	96.638	5,5	114,65	5,8	5,45 (5,65)	[5,8]	4,0 (4,2)	[4,3]
NEDERLAND	2.124	100	838.751	100	912.073	1.750.824	100	1.994,31	100	100	74	74	

Gemiddeld aantal belijdende leden per classis: 11.334

Gemiddeld aantal leden totaal per classis: 23.660

Gemiddelde predikantsbezetting per classis: 26,95

Gemiddeld aantal (wijk)gemeenten per classis: 28,7

Toelichting per kolom:

- kolom 1: het aantal (wijk)gemeenten per classis; kolom 2: percentage per regio van totale aantal (wijk)gemeenten
- kolom 3: aantal belijdende leden; kolom 4: percentage per regio van totaal aantal leden; kolom 4: aantal doopleden; kolom 5: percentage per regio van totaal aantal doopleden; kolom 6: aantal belijdende leden en doopleden; kolom 7: percentage per regio van totaal aantal leden
- kolom 8: predikantsbezetting; kolom 9: percentage per regio van totale predikantsbezetting;
- kolom 10: gemiddeld percentage van aantal belijdende leden en predikantsbezetting per regio; tussen haken: gemiddeld percentage van aantal belijdende leden + doopleden en predikantsbezetting per regio; tussen rechte haken: gem. percentage van totaal aantal leden, predikantsbezetting en aantal gemeenten per regio;
- kolom 11: de gemiddelde percentages uit kolom 10, omgerekend in zetels in de synode per regio; kolom 12: huidig aantal zetels in synode per regio.